

Kapittel 2: Teknologi i politikken

TEKNOLOGI I POLITIKKEN

Produktet vårt har blitt en brosjyre eller eventuelt en CD-rom. Målet er at dette produktet skal kunne distribueres til store deler av det norske folk i forkant av neste stortingsvalg. Årsaken til at vi har laget dette produktet er at vi synes teknologi og næringspolitikk har en for beskjedne plass i samfunnet vårt, og vi ønsker derfor at det norske folk skal bli mer opplyst om og interesserte i hvor viktig dette er som en politisk sak. Målet vårt blir dermed at velgerne foran neste stortingsvalg vil tenke mer over hva som er en bærekraftig utvikling for Norge, og at de vil være mer kritisk til politikernes løfter.

De første dagene i landsbyen gjennomførte vi flere idémyldringer for å skape en felles forståelse av hva vi tenkte om landsbyens tema, og vi fikk delt det opp i flere undertemaer. Det var tydelig at landsbyhøvdingen vår var innstilt på at noen måtte ta for seg det som skjer i politikken. Flere ganger nevnte han at årsaken til at teknologien er så fraværende i dagens norske samfunn blant annet er fordi politikerne tenker kortsiktig og ikke legger nok vekt på å utvikle næringspolitikken i Norge. Etter noen uker delte vi oss i grupper, og vi kalte oss "Teknologi i politikken". Vi hadde i utgangspunktet tenkt å se på hvilken stilling politikerne har i forhold til temaet *teknologiens fravær*. Siden vi ser på teknologi som en viktig forutsetning for fremgang i det norske samfunnet synes vi det er viktig at politikerne skal vise et større engasjement for temaet. Det er for få synlige debatter om teknologi, og det virker som om politikerne verken forstår hva teknologi er eller hva den kan brukes til.

Produktutvikling

Selv om vi tidlig fikk kartlagt hva vi ønsket å oppnå med dette prosjektet, gikk vi gjennom en relativt lang prosess før vi kom frem til dette endelige produktet. Vi var innom mange ulike produktforslag som for eksempel "Håndbok i teknologi for de folkevalgte", "Handlingsplan for lobbyvirksomhet", "Skrekkscenario, Norge med fravær av teknologi", ordinær tilstandsrapport om føring av næringspolitikk i Norge.

Lenge så vi for oss at vi skulle skrive en tilstandsrapport med politikerne som målgruppe. Der skulle vi på en litt provoserende måte få frem hvor viktig det er for Norges fremtid at politikerne bør slutte å legge så stor vekt på velferdsspørsmålene, og heller tør satse mer på forskning og innovasjon, og generelt en mer aktiv næringspolitikk. Etter en tid hadde vi samlet mye relevant informasjon og vi begynte å skrive en del, men så innså vi at dette sannsynligvis aldri ville bli noe revolusjonerende produkt. Vi vet at stortingspolitikkerne hele tiden blir nedlasset av mer eller mindre kjedelige rapporter, og at vår rapport sannsynligvis ville drukne i mengden.

Under arbeidet med rapporten som var ment for politikerne, hadde vi brukt en del tid på å undersøke Teknologirådet nærmere. Teknologirådet skal fungere som et

bindeledd mellom politikere, næringsliv og folket generelt når det gjelder teknologiske tema. De er et uavhengig, rådgivende organ som skal kunne holde seg så oppdatert innenfor teknologi og dens utvikling at de kan gi veiledning og råd til Stortinget og øvrige myndigheter når de skal ta vanskelige beslutninger om teknologi. De har også en hel del andre oppgaver, og det står blant annet i vedtektene at en av deres viktige oppgaver er å stimulere til en offentlig, teknologisk debatt. Til tross for dette, var det kun to av tretti i landsbyen som hadde hørt om Teknologirådet på forhånd. Dette gjorde oss litt nysgjerrige på om dette kanskje var et såkalt "supperåd", og vi bestemte oss for at vi ville undersøke dette nærmere. Vi må nok innrømme at håpet var å kunne skrive en rapport om Teknologirådet som "supperåd".

Vi leste omtrent alt vi fant om Teknologirådet og dets arbeid på internett, og så inviterte vi et medlem som holder til i Trondheim, Rigmor Austgulen, til å komme og fortelle litt om hva de driver med. Inntrykket vi satt igjen med etterpå var at representantene i Teknologirådet arbeidet så mye som de kunne og kanskje enda mer. Det virket som om de var godt orientert om hva som skjer innen teknologiutvikling i verden, og de hadde flere store prosjekt gående. Rigmor Austgulen fortalte at et av problemene deres er at de er for få ansatte til å kunne få gjort alt de er pålagt å gjøre, dessuten er det ingen av dem som har i oppgave å *markedsføre* rådet, slik at de og deres arbeide kan bli mer synlig for folk flest. Vi kunne ha skrevet en rapport som tok for seg hvor viktig Teknologirådet er; at det bør utvides, få større ressurser og bli mer synlig. Likevel synes vi dette ville bli et for snevert tema i vår sammenheng.

Derfor gikk vi tilbake til den første ideen om at næringspolitikken i Norge trenger en klarere retning. Det innebærer at den må få et større fokus, og at Norge snart må tørre å satse mer på nyskaping og innovasjon. I stedet for å ha politikerne som målgruppe, tenkte vi at vi skulle prøve å nå velgerne. Norge er jo et representativt demokrati, og da skal det til syvende og sist være velgerne som bestemmer.

Først bestemte vi oss for å lage en del gode overskrifter som skal fenge leseren, og under disse ville vi prøve å fortelle saklig om Norsk næringspolitikk. Vi har ikke lagt stor vekt på designet, først og fremst fordi det har blitt lite tid til det, og fordi vi har lite erfaring fra slik arbeid. Hvis produktet skal bli benyttet i ettertid, har vi et ønske om at brosjyren vår skal foreligge som CD-rom, eller kanskje den kan sendes pr e-post. Grunnen til dette er blant annet at vi har brukt en del hyperlinker i tekstene slik at leseren selv kan besøke de ulike nettstedene vi har hentet informasjon fra, og dette blir mer relevant om leseren åpner brosjyren på en datamaskin.

Hovedmål

Vi bestemte oss tidlig for at hensiktene for produktet skulle være å:

- Skape politisk debatt og engasjement rundt temaet "fravær av teknologi" blant alle samfunnslag i Norge
- Gjøre fravær av teknologi til tema ved neste stortingsvalg
- Påvirke politikerne slik at de satser mer på næringspolitikk, teknologi, forskning og nyskaping i Norge

Det ligger ikke i vårt prosjekts natur å kunne sette opp et kvantifiserbart resultatmål, men resultatmålet for vår oppgave ville da ha vært å lage et produkt som på et troverdig vis ville kunne bidra til å oppfylle disse målene i det en distribuerte det.

Om produktet

Intensjonen med brosjyren vår er å få frem hvor viktig vi synes det er å sette teknologispørsmål på dagsordenen. Dessuten ønsker vi at velgerne skal bli mer kritiske til medier og politikerne, og forstå at politikk ikke bare handler om velferdsspørsmål. Hvis vi lykkes så kan politikerne få rom for å føre en mer langsiktig politikk, med et større fokus på næringspolitikk, forskning og innovasjon. Resultatet kan bli at fremtiden for Norge vil se mye lysere ut, blant annet med flere arbeidsplasser og større verdiskaping generelt.

Noen sitater/uttalelser som understreker grunnlaget for vårt arbeid:

Jeg ønsker at politikerne skal skjønne den enkle logikken; Forskning gir nyskaping, som gir industri, som igjen gir arbeidsplasser og verdiskaping.

- Bjørn Skallerud, professor ved NTNU og styremedlem i NIF (Under Dusken høsten 2003)

...slik som pressen har makt over dagsordenen har ikke partiene mulighet for å fronte nye saker.

- Kåre Valebrokk i et intervju på TV2 i 2002

En stor og viktig utfordring for Norge på lang sikt er de fallende olje- og gassinntektene. Verdiskapingen fra annen konkurranseutsatt virksomhet enn olje må trolig mer enn dobles de neste 10-20 årene dersom vi ønsker å opprettholde vår velferdsutvikling.

- fra Nærings- og handelsdepartementets nettsider

Rikets stillstand

Dette er ikke reklame. Det er ikke et valgprogram for noe politisk parti. Det er ikke underholdning. Det er ikke et forsøk på å kaste bort tiden din. Det har ingenting med religion å gjøre.

Dette er arbeidet til fire studenter på NTNU som har undersøkt hvordan landet Norge drives i dag. Vi ble skremt. Hvis du tar deg tiden til å lese gjennom denne brosjyren, det tar kanskje en time, så vil du forhåpentligvis forstå hvorfor vi ble skremt.

Vi roper ikke til deg slik som overskriftene til en del tabloidaviser gjør, vi prøver ikke å tåkelegge sakene vi skriver om. Vi har gjort vårt beste for å gi deg muligheten til å sjekke kildene våre på egenhånd, og å finne mer informasjon hvis du ønsker det. Vi har ingenting å skjule, og vi har troen på at folk kan tenke selv.

For best å forstå hva vi snakker om så forestill deg at Norge er en person. Eksportinntektene er inntektene for varer og tjenester vi selger til utlandet. Det er dette Norge får utbetalt i lønn. Alt annet, som for eksempel skatter, avgifter, og salg av varer og tjenester fra en nordmann til en annen, er bare omfordeling internt i Norge. Det har ingenting å si for inntektene til personen Norge. Importutgiftene er det vi betaler for utenlandske varer og tjenester. Det er dette Norge bruker pengene på.

I dag kommer store deler av lønningsposen (eksportinntektene) fra olje og gass. Når disse forsvinner blir det mindre penger å kjøpe for. Når du forstår denne sammenhengen vil du se hvorfor eksportinntekter er så viktige, det er nemlig dem som gjør at vi har penger til å kjøpe varer fra utlandet. Tenk så på hvor mye vi importerer: Biler, TV, datamaskiner, medisinsk utstyr, mat, leketøy, maskiner, medisiner, møbler, vin. Listen fortsetter og fortsetter. Hvis vi ikke finner nye måter å tjene penger på så har vi heller ikke råd til å importere så mye. Da må vi skjære ned på utgiftene, og det kan medføre at vi mister mange av de velferdsgodene vi tar som en selvfølge i dag.

Vi er veldig avhengige av oljeinntektene i Norge, og de har gjort oss sløve og bortskjemte. Av tabloidpressen blir vi stadig vekkt fortalt hvor rike vi er, men dette er misvisende. Oljeinntektene varer ikke evig. Om 10 år vil oljeproduksjonen sannsynligvis være halvert [PO:1]. Da må vi ha noe annet å leve av. Hvis ikke vi endrer holdning snart, så er det lite trolig at vi klarer å få til dette.

Samtidig ser vi ofte gigantiske oppslag i tabloidpressen om hvor forferdelig vi har det i Norge, selv om Norge har blitt kåret til verdens beste land å leve i [PO:2]. Populistiske politikere konkurrerer om å love bort mest mulig penger fra oljefondet, og tabloidpressen fyrer opp under disse løftene. Vi skal ha lavere skatter, billigere barnehage, lavere avgifter og vi skal jobbe mindre. Slik vi holder på nå er vi på full fart mot en økonomisk krise. Det er ikke for sent å gjøre noe med det, men vi har ikke så god tid heller.

Hvorfor skal jeg bry meg?

Hvorfor skal vi egentlig bry oss om manglende nyskaping i Norge? Er det egentlig et problem at vi er så avhengige av oljeindustrien? Hva har det å si for meg?

Pensjon

Din fremtidige pensjon er avhengig av at vi får økonomisk vekst og nyskaping i Norge. Pensjonen er ikke selvsagt, hvis vi fortsetter som vi har gjort før så vil vi ikke

ha penger til å betale pensjon til alle. Vi ser allerede i dag at det foreslås kutt i pensjonsordningene.

Jobb

Hvis du er ung burde du stille deg spørsmålet: "Har jeg jobb om 20 år?" Når oljeinntektene forsvinner er det nemlig en reell fare for at du ikke har det. Er det ikke bedre å gjøre noe med problemet nå?

Velferd

Som pensjon og arbeidsplasser er også hele vårt velferdssamfunn avhengig av at vi klarer å få til vekst i Norge. Vi bruker flere hundre millioner kroner årlig på helse, sosial og utdanning. Hvis vi skal klare å opprettholde dette når oljeinntektene reduseres så må vi tenke nytt.

Ansvar

Vi har alle et ansvar for det samfunnet vi lever i. John F. Kennedy uttalte: "Spør ikke hva landet ditt kan gjøre for deg, spør hva du kan gjøre for landet ditt." Hva du gjør for samfunnet og hva samfunnet gjør for deg avhenger av hverandre. Vi får de politikerne vi velger, vi får det samfunnet vi fortjener. Vi er vår egen lykkes smed. Og trass i hva avisene vil ha deg til å tro: Det nytter å gjøre noe, alle mennesker har muligheten til å påvirke samfunnet.

Til slutt

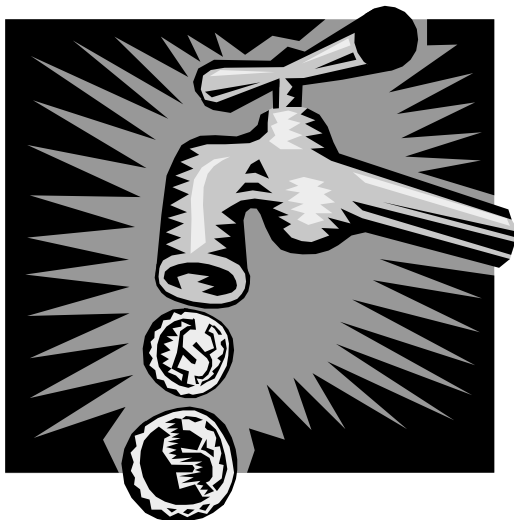
For å sitere en gammel vismann:

En Mester løser aldri store problemer. En Mester løser problemene mens de ennå er små.

Vi har heldigvis muligheten til å løse problemene mens de ennå er små.

Norge - et U-land (uten oljen?)

Politikere strør om seg med valgløfter, men hvor skal pengene til å dekke våre utgifter hentes fra i fremtiden? Norge er i dag avhengig av Olje- og gassvirksomheten, men denne vil ikke være noen evigvarende ressurs. Visste du at oljefondet i dag ikke er større enn å dekke utgiftene til 1,7 statsbudsjett? Men ønsker vi at Norge skal bli et nyskapende land med flere ben å stå på, krever dette politisk vilje. Derfor er det viktig at vi som velgere gjøres bevisst på hvor pengene kommer fra og hva de brukes til. På den måten er vi bedre utrustet til å kunne stille spørsmål og å være kritiske til våre folkevalgte.

Tabell Hovedtall på statsbudsjettet og i Statens petroleumsfond. Milliarder kroner

	Regnskap		Anslag på regnskap	
	2001	2002	2003	2004
Totale inntekter	758,4	691,1	695,0	696,2
Inntekter fra petroleumsvirksomhet	268,9	185,3	185,9	164,5
Inntekter utenom petroleumsinntekter	489,5	505,8	509,1	531,7
Totale utgifter	516,8	584,2	588,1	620,5
Utgifter til petroleumsvirksomhet	25,7	16,1	20,0	21,1
Utgifter utenom petroleumsvirksomhet	491,2	568,2	568,0	599,4
Overskudd på statsbudsjettet før overføring til Statens petroleumsfond	241,6	106,8	106,9	75,7
- Netto kontantstrøm fra petroleumsvirksomheten	243,2	169,2	165,9	143,5
= Oljekorrigert overskudd	-1,6	-62,4	-59,0	-67,8
+ Overført fra Statens petroleumsfond	0,4	53,4	59,0	67,8
= Overskudd på statsbudsjettet	-1,2	-9,0	0,0	0,0
+ Netto avsatt i Statens petroleumsfond	242,8	115,8	106,9	75,7
+ Rente- og utbytteinntekter mv. i Statens petroleumsfond	17,2	22,6	29,5	30,2
= Samlet overskudd på statsbudsjettet og i Statens petroleumsfond	258,8	129,4	136,4	105,9
<i>Memo:</i>	619,3	604,6	856,6	995,7
Kapital i Statens petroleumsfond pr. 31.12. målt til markedsverdi				
Prosent av BNP	40,6	39,8	54,2	62,2

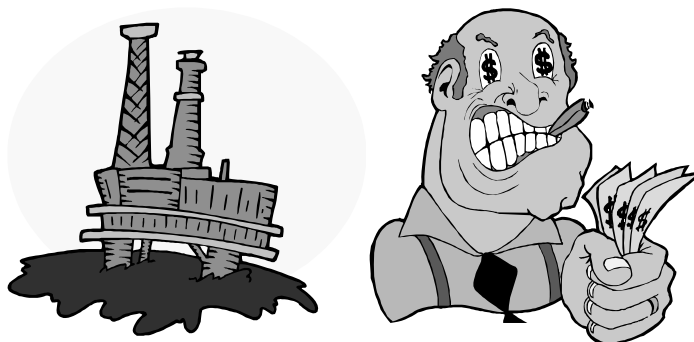
Eksportinntektene fra olje- og gassvirksomheten var i 2002 på ca 185 mrd kr, og dette tilsvarer en andel av de totale eksportinntektene på ca 45 % [PO:3]. Tabellen over viser hovedtall for Statsbudsjettet og statens petroleumsfond. Her ser vi at statsbudsjettets inntekter utenom olje og gass gir et underskudd som tilsvarer det oljekorrigerte underskuddet. Dette underskuddet dekkes av overføringer fra oljefondet. Tabellen viser at de totale overføringer fra oljefondet i perioden 2001-2004 utgjør til sammen ca 180 milliarder kr, selv om enkelte politikere og pressen ofte prøver å gi inntrykk av at vi nesten ikke har brukt noe.

I Bibelen 1. kongebok kap.17 kan vi lese om Elia som drar til Sarepta og møter en enke som han ber hente litt vann og et stykke brød til seg. Dessverre eier hun ikke mer enn hun kan gi seg og sønnen sin. Men Elia befaler henne om å gjøre som han har sagt, og etter det gikk melkrukken hennes og kruset med olje aldri tomt.

Norges oljereserver er derimot ingen Sareptas krukke som vil ha uendelig levetid, selv om mange av oss kanskje tror at det er slik. Disse 185 milliardene må erstattes med noe når oljereservene tar slutt.

Da er det ikke lenger 185

milliarder der. Hva skal dekke utgiftspostene over statsbudsjettet når oljeinntektene

minker? Helse og sosialbudsjettet (folketrygden, kontantstøtte, barnehager osv) alene utgjør ca 250 mrd kr. i statsbudsjettet for 2004.

Statsbudsjettets totale utgifter utenom petroleum er på ca 600 mrd kr. i 2004. Oljefondet blir bygd opp av oljeinntektene som ikke blir brukt over statsbudsjettet.

I utgangen av 2002 utgjorde fondet ca 609 mrd kr, altså ikke større enn å dekke ett statsbudsjett. Oljefondets kapital i 2004 er anslått til å utgjøre ca 995 mrd kr, dette vil kunne dekke ca 1,7 statsbudsjett (se tabell 1).

Valgflesk

Samtidig tutes vi ørene fulle fra den populistiske presse om hvor uendelig rike vi er, og politikere som kappes med å overby

hverandre i å bevilge mer penger til alle mulige gode formål, mens andre igen har som fanesak å senke skatter og avgifter.

Hva skal vi velgere tro på? Hvor hentes pengene fra? Å bevilge mer penger til eldre, skole og helse samtidig som det loves store skatte- og avgiftslettelser er ikke annet enn pose- og sekk-mentalitet i kjent Ole Brum stil, og vi som velgere lar oss fort rive med. Men hva skal vi kunne selge til utlandet fra Norge etter at oljen har tatt slutt? For ett eller annet sted må pengene hentes fra også i fremtiden dersom dagens velferdsgoder skal kunne opprettholdes.

På lengre sikt vil det derfor være økt verdiskaping som teller. Har vi ikke lenger olje å selge, må vi ha noe annet å tilby utlendingene for at vi skal kunne få penger inn i norsk økonomi. **Vi er avhengig av å få penger INN til Norge for å kunne opprettholde dagens velferdsnivå.** Dette betyr at vi kan bruke oljepengene på en slik måte at bruken fører til økt verdiskapingverdiskaping. Det høres imidlertid veldig fint ut å ville bruke av oljepengene til gode formål som bedre velferdsordninger, veier, skole, sykehus osv, men problemet er at en slik bruk bare vil øke utgiftene på statsbudsjettet i fremtiden. Da har vi et problem når oljeinntektene begynner å minke. Dessverre har oljen kanskje blitt en sovepute for viljen til nyskaping. Er det ikke en fordel å begynne å tenke langsiktig allerede nå?

I 2001 hadde oljefondet en negativ avkastning, som følge av terroraksjonen i USA (fra 619,3 mrd kr til 604,6 mrd kr - se tabell 1). Dette viser at forvaltningen av oljefondet medfører en viss risiko som følge av at markedet svinger og situasjonen i utlandet forøvrig. Hvilket politisk parti i Norge prioriterer nyskaping som gir arbeidsplasser og verdiskaping slik at Norge får flere ben å stå på, fremfor valgflesk og en milliard hit og en milliard dit, noe som er særlig populært når man er i opposisjon? Forstår våre politikere at det må satses på industri og nyskaping i Norge? Mange vil nok si at det gjøres mye allerede i dag, men det vi trenger er en politikk som er målrettet og offensiv. Det er nødvendig med en offensiv satsing, hvis vi skal gjøre Norge til et nyskappende land. På den måten unngår vi kanskje at det må en økonomisk krise til, slik som i Finland på slutten av 80- tallet, for at vi skal våkne opp og få A/S Norge på fote igjen.

Det er viktig at vi som velgere innser dette. Vi må være kritiske til våre politikere, stille krav og ikke la oss lure av fagre løfter. Den eneste måten å påvirke politikerne på er at vi som velgere setter spørsmålstegn ved hvordan politikerne forvalter pengene våre, og hvor pengene hentes fra. Et valgløfte er ingen engangsutgift, men vil være en utgiftspost på statsbudsjettet i mange år fremover.

Velger man å prioritere noe, må man foreta noen upopulære valg og nedprioritere noe annet. Men velger man å prioritere nyskaping og industri, vil vi også i fremtiden ha penger til å utbetale våre pensjoner, også når oljen og oljefondet har tatt slutt. For oljefondet er ingen Sareptas krukke, selv om populistiske politikere og pressen prøver å innbille oss noe annet.

Lyver politikerne for deg?

Er politikk noe annet enn kunsten å lyve i rett tid?

- Francois Voltaire

Hver dag kan vi gjennom media høre politikere uttale seg om ulike politiske saker. En gang hvert fjerde år går vi til valgurnene og stemmer på hvem vi ønsker skal styre landet vårt. På hvilket grunnlag er det vi velgere avgir våre stemmer?

Semmer vi på den som lover:

- størst reduksjon i skatter og avgifter?
- mest støtte til sykehus?
- mest støtte til de med unger i barnehage eller skole?
- beste betingelser for alderspensjon?
- eller kanskje på de som er flinkest til å kle seg moteriktig?

Er det egentlig mulig for en vanlig borger å forstå sammenhengen i politikken godt nok til å se hva den, og alle valgløftene vil gjøre med økonomien og fremtiden for Norge? Og snakker politikere alltid sant?

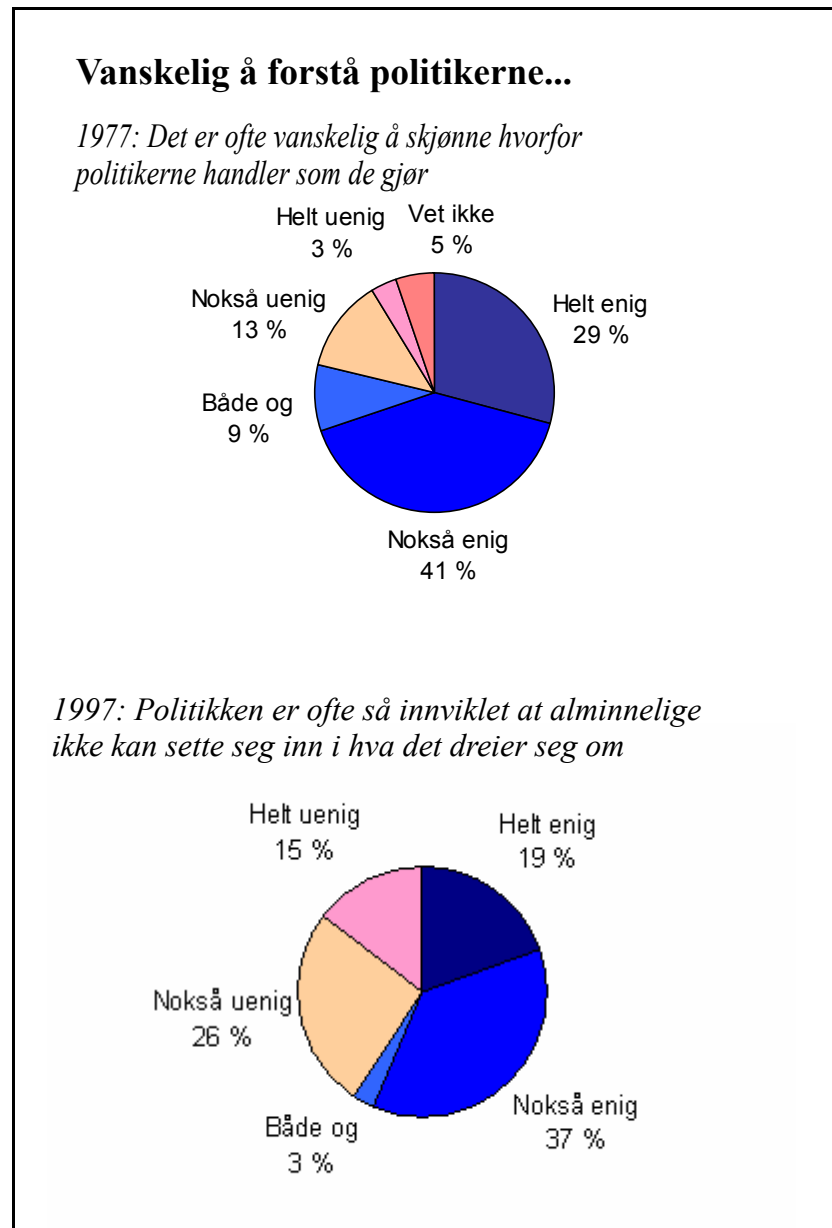
En av de viktigste forutsetningene for ny verdiskaping i dagens Norge, er at vi tør satse på kunnskapsbasert industri. Vi vet at mye av den tradisjonelle norske industrien enten blir lagt ned eller flyttet utenlands, og dette er et faktum som vi ikke kan gjøre noe med. Prisnivået i Norge er for høyt til at det lønner seg med arbeidsintensiv industri. Derfor skal det satses på å grunnlegge nye kunnskapsbaserte industrier i Norge, og flere av partiene har dette som sentrale saker i sine politiske program. Dette innebærer at de ønsker økt satsing på forskning og innovasjon, og blant annet vil gi større skattefordeler for de som vil starte gründervirksomhet.

Problemet er at det ser ut som at disse sakene blir nedprioriterte, og om dette er tilfellet, kan det være mange årsaker som ligger bak. Hovedgrunnen er nok at dette er saker som ikke engasjerer oss velgere så mye, og på den måten blir det upopulære saker som politikerne risikerer å tape velgere på. Ved stortingsvalget i 1997 svarte 13,9 % av velgerne at eldreomsorgen var den viktigste saken, mens kun 1,8 % mente at industri- og næringspolitikk var viktigst.

Det er på ingen måte fravær av næringspolitikk i Norge, men det skjer fjernt fra vanlige folk; velgerne. For at politikere skal få flytte opp nærings- og industripolitikken på prioriteringslista er det nødvendig at den blir betona mer som et politisk valg mellom *forståelige* alternativer. Spørreundersøkelser viser dessuten at det alltid har vært litt vanskelig å se hva politikerne egentlig mener.

Den vanligste måten å motta informasjon om politikk på i dag, er gjennom massemedier. Selvsagt ønsker massemediene mest mulig seere eller lesere, og måten

Figur 1: Utdrag fra valgundersøkelsene 1977 - 1997 [PO:5].

de kan gjøre det på, er å skape sjokkerende eller dramatiske overskrifter som fanger oppmerksomheten vår. Et av de vanligste temaene er å sette fokus på mangler i velferdssamfunnet, og ut fra dette former folk sine ønsker og krav til politikerne. Dette medfører at det blir massemediene som nærmest bestemmer den politiske dagsordenen, og at politikerne ofte følger den antatte folkemeningen.

Det er vanskelig å formidle de positive virkningene ved forskning. Når politikerne snakker til oss gjennom media, er det lettest å få tak i de enkleste budskapene. Det er vanskelig å formidle komplekse saker gjennom korte tv-klipp. Det som fester seg best hos oss er saker som angår oss direkte, gjerne i kroner og ører. Skattelette, barnehagepriser, tobakksavgifter og kontantstøtte er saker som er enkle å

forstå. Derfor blir det til at politikerne fokuserer på disse sakene som berører mange mennesker og kan medføre positiv omtale for dem selv. Penger til forskning vil på den andre sida bare indirekte berøre folk sine liv. Men det er tross alt verdiskapingen disse pengene fører med seg vi skal leve av i fremtiden. Oljefondet kan ikke alene redde vår velferdsstat når inntektene fra Nordsjøen gradvis forsvinner.

Vi vil ikke påstå at politikerne våre alltid lyver, men de forteller heller ikke hele sannheten. De forteller velgerne alt om fordeling, men sier ikke et ord om verdiskaping. Partiene kjemper om å by over hverandre i de ulike velferdsspørsmålene og skaper urealistiske forhåpninger til velgerne. Resultatet kan bli at andre viktige saker ikke blir vektlagt, og at politikken blir kortsiktig og lite gjennomtenkt. Det blir vanskelig å skille kampsaker fra valgflesk.

Teknologirådet, et supperåd?

For en politiker burde det være like stor gevinst i å kjempe for tiltak som kan skape nye norske arbeidsplasser og gi staten inntjening på lang sikt. En avgjørende forutsetning for at dette skjer, er at politikerne selv er opplyst om potensialet som ligger i nyskapende, norsk forskning. Dette er en av flere grunner til at Teknologirådet ble opprettet.

Teknologirådet er et uavhengig, rådgivende organ som skal vurdere den teknologiske utviklingen på alle samfunnsområder.

- De skal følge med på hva som skjer i teknologisk utvikling i hele verden, og være oppdatert på hva som foregår innen teknologivurdering og teknisk framsyn.
- De skal stimulere til samfunnsdebatt de muligheter og konsekvenser som ny teknologi skaper for samfunnet og det enkelte individ.
- De skal formidle resultatene av arbeidet sitt, og gi råd og veiledninger både til Stortinget, andre myndigheter og folk flest.
- De skal finne fram til utfordringer innen teknologi og skape debatt om dette.
- De skal produsere utredninger og vurderinger, både av teknologiske muligheter og konsekvenser.

Som du ser har de svært omfattende arbeidsoppgaver, og de gjør en svært viktig jobb for å sørge for at Norge er oppdatert og kan hevde seg internasjonalt. De har imidlertid bare 6 administrativt ansatte, mens selve Teknologirådet bare har 15 *deltidsansatte*. Vi synes det egentlig er imponerende hva de får til med så begrensede ressurser, se selv på nettsidene deres [PO:14].

Vi har snakket med dem, og inntrykket vi sitter igjen med er at dette er folk som vil utrette noe. De får til mye selv om de har lite tid og penger. De er faglig dyktige og engasjerte, men til tider føler de seg som et politisk alibi.

Neste gang en politiker forteller om hvor viktig de synes teknologi og nyskaping er, så fortell dem om Teknologirådet. Spør dem om de synes at 15 personer på deltid er nok. Vi synes ikke det.

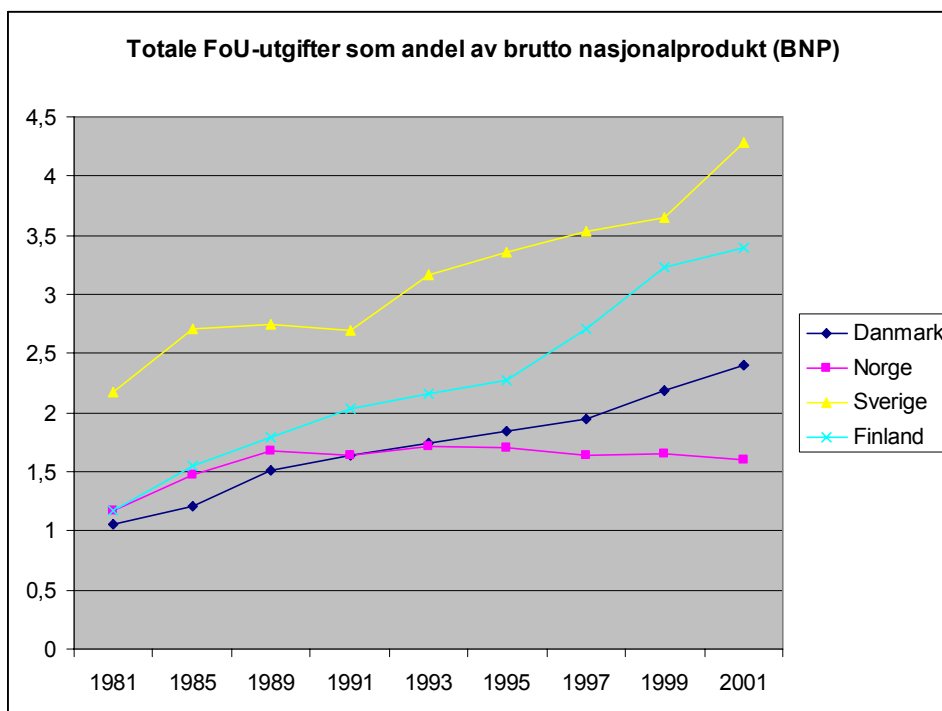
Norge er i stor grad en forbruker av teknologi, ikke en produsent. Vi satser ikke nok på teknologisk kompetanse gjennom utdanning, forskning, produksjon og eksport. **Å investere en større del av statsbudsjettet i dette, er å investere i vår fremtid!**

Satsing på forskning?

Etter krigen har det stort sett gått oppover med norsk økonomi. Særlig de siste tretti årene har Norge hatt en enorm økonomisk vekst. Funnet av oljen og nye investeringer har vært katalysatorer for denne veksten. Teknologisk fremgang har gått hånd i hånd med investeringer. Likevel har ikke den økonomiske medgangen i større grad påvirket den norske satsingen på forskning og utvikling (FoU). I forhold til de andre landene i Norden er satsingen i Norge svært dårlig. Helt til den økonomiske krisen på 80-tallet hadde også Finland en laber satsing. På slutten av 80-tallet skjedde det store politiske forandringer i Europa. Sovjetunionen kollapset, og med det tapte Finland et stort eksportmarked for varene sine. Finnene var nødt til å finne andre løsninger og forandre den økonomiske politikken. Kunnskapsbasert økonomi ble prioritert, og i dag står Finland som et eksempel på hvordan ting kan gjøres [PO:6].

Litt statistikk

For tiden er Norge det landet i Norden med dårligst satsing på FoU. Det ser ut som om det paradoksalt nok er en sammenheng mellom høyere levestandard og lavere satsing. At troen på "evige" naturressurser har gjort nordmenn sløvere og mindre oppmerksomme på faresignalene om hva som venter oss i fremtiden. Verdenssamfunnet er i stadig forandring. Verdens økonomi blir mer og mer globalisert, dette fører til at selskapene blir mer internasjonale og at produksjonen flyttes til land med billigere arbeidskraft. Den raske teknologiutviklingen gjør også konkurransen i utvikling stadig hardere. Derfor må land som Norge, med høy levestandard og gode velferdsordninger, basere økonomien sin på utvikling av et innovativt og kunnskapsintensivt næringsliv. Per i dag er Norge ikke i stand til å møte utfordringene som venter oss i fremtiden. Det er et stort omstillingsbehov i det norske samfunnet, og spørsmålet er om vi klarer å omstille oss [PO:7]. Trenger vi virkelig en økonomisk krise for å våkne og forstå alvoret?

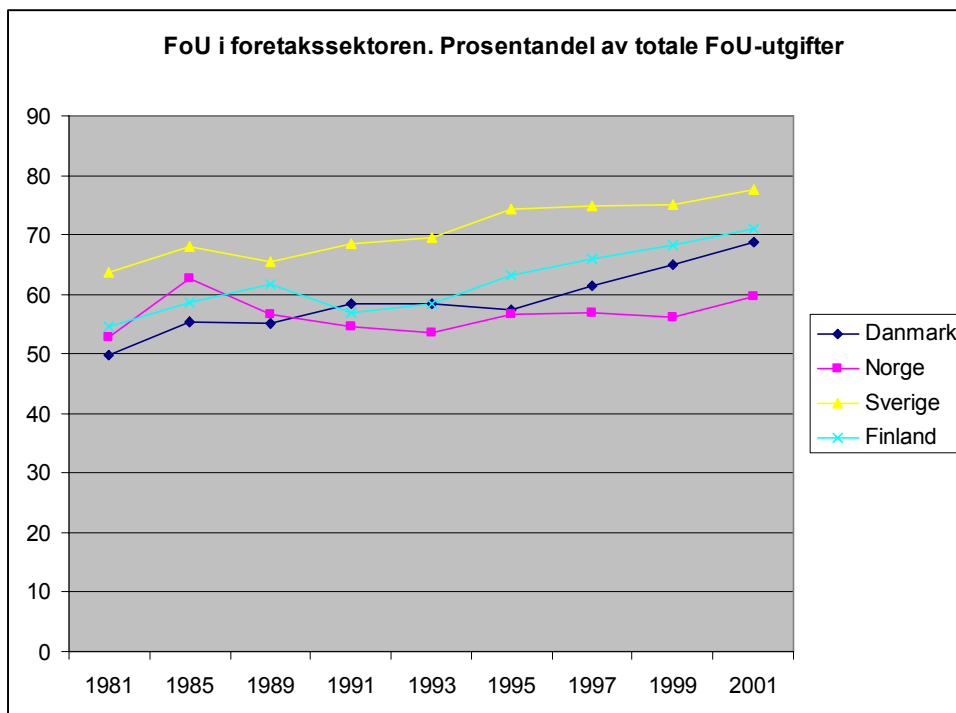
Figur 2: Totale FoU-utgifter som andel av BNP i Norden [PO:9].

S
am
me
nli
gn
er
vi
os
s
me
d
an
dr
e
lan
d i
No
rd
en
så
får
vi

en bra indikator på en del av problemet. Ser vi på andelen av BNP som brukes til FoU (fig. 2), ser vi at fra begynnelsen av 90-tallet har alle land i Norden, bortsett fra Norge, hatt en gradvis økning av FoU-satsingen. På begynnelsen av 80-tallet lå Finland på lik linje med Norge (1,2 % av BNP i 1981), mens tjue år senere var bildet et helt annet og Finnene lå på 3,4 % mot Norges 1,6 % av BNP i 2001. Dessverre for oss fortsetter denne negative utviklingen. De helt store forskjellene kommer i forskningsintensiteten i næringslivet. Her kommer Norge mye dårligere ut enn andre land i Norden. Norske foretak er ikke spesielt nyskapende [PO:8]. Det finske selskapet Nokia har et større budsjett til forskning enn hele den norske foretakssektoren til sammen. På 80-tallet hadde Norge en sterkere økning i ressursene som gikk til FoU enn på 90-tallet. Fra midten av 90-tallet økte andre land i Norden FoU - innsatsen kraftig mens Norge nesten ikke har hatt en økning gjennom hele 90-tallet (fig. 3). Målt i faste 1990-kroner er FoU - innsatsen bare knapt 20 % høyere per innbygger i 1999 enn ti år tidligere. En forklaring på dette kan være at de norske selskapene opererer i et "beskyttet" marked med svak konkurranse som gjør at de ikke prioriterer forskning og innovasjon. Med en verden i stadig forandring og stadig tøffere konkurranse kommer dette til å slå tilbake som en bumerang. Globalisering av verdens økonomi har ført til at også nasjonale selskaper er mye mer opptatt av profitt og mindre av helheten og fellesskapet. Foretakene må i en større grad føre tilbake en del av profitten til samfunnet gjennom forskning. Enten ved egne forskningsinstitutter eller ved å finansiere forskning ved høyskoler eller universiteter.

I den offentlige innsatsen er ikke forskjellene så store. Forskjellen i 1999, målt i faste 1990-kroner, var ikke større enn 100 NOK per innbygger mellom Finland, Norge, Danmark og Sverige. Dette indikerer at den offentlige sektoren i Norge driver med forskning på lik linje med våre naboer. Den offentlige sektoren i Norge, representert ved politikerne, er nødt å legge til rette for satsingen i

n
æ
ri
n
gs
li
vs
se
kt
or
en
.
D
et
er
p
ol
iti
ke

Figur 3: FoU i foretakssektoren i OECD-landene 1981-2001. Prosentandel av totale FoU - utgifter [PO:10].

nes ansvar å tenke langsiktig, se ting i perspektiv og sørge for at Norge følger med i utviklingen. Det er to avgjørende og helt nødvendige ting som må gjøres. Utdanningssystemet må reformeres slik at de som kommer gjennom den har relevant kunnskap som næringslivet har behov for, næringslivet må baseres på forskning i langt større grad enn det som er tilfelle i dag. I "Education Policy Review - Lifelong Learning in Norway" [PO:11] anbefaler OECD at høyere utdanning i større grad rettes mot behovene i arbeidslivet og å legge mindre vekt på økning av det generelle utdanningsnivået. Det er her Norge ser ut til å mislykkes så langt.

En god indikator på at noe er feil i den norske satsingen er at vi følger det typiske satsingsmønsteret for U-land. Mens vestlige, utviklede land satser med større balanse innenfor hele spektret av vitenskaper, satses det i land under utvikling for det meste på en forskningsprofil konsentrert om råvareproduksjon. I Norge satses det på geofysikk, geologi og fiskeribiologi, en råvareprodusentenes forskningsprofil [PO:12]. Det er viktig at regjeringen utarbeider langsiktige planer og velger riktige områder som det skal satses på. Forskningsrådet har foreslått IKT og bioteknologi som fremtidens satsningsområder. Regjeringen bør følge råd fra ekspertene, men samtidig må den være i stand til å se andre utviklingsbehov og støtte fri forskning. Dagens økonomi basert på naturressurser holder ikke i det lange løp. I stedet bør økonomien være kunnskapsbasert. Kunnskapsbasert økonomi krever stadige investeringer og ny kunnskap, men er mer stabil enn en økonomi basert på naturressurser.

For at Norge ikke skal komme inn i den "onde sirkelen": dårlig satsing - dårligere forskere - svakere økonomi, er det mye som må forandres. Øke satsingen er en selvfølge, men det alene løser ikke alle problemer. Det er mange andre ting det må tas tak i. Alt fra skolesystemet, næringslivet, det offentlige, politikerne til vanlige folks oppfatning må forandres.

Det er i dag vi bestemmer fremtiden

Oljen har gjort Norge til et av de aller beste land å leve i [PO:2], men vi må ikke forvente at også kommende generasjoner skal kunne leve av oljen. Selv om mange ikke ser ut til å være klar over det så varer ikke naturressursene evig. Vi må basere vår økonomi på kunnskap og da er forskning og utdanning et tema som må prioriteres mye høyere. Dere velgere må stille strengere krav til politikerne, og forskning og utdanning er et tema som avgjør landets fremtid. Det er viktig "å leve i nuet", men også være rustet til å takle de største utfordringene som kommer i fremtiden. Holder vi oss passive kommer vi til å møte disse utfordringer ganske snart.

Målet vårt er ikke å presentere mange lettvinde løsninger, det er mange som har prøvd dette før oss. Målet vårt er å få deg som leser dette til å innse at det finnes et problem som vi må ta på alvor før det er for sent. Det er i dag vi bestemmer fremtiden - ikke bare for oss selv men også for de kommende generasjoner. Det verste vi kan gjøre er å gjøre ingenting.

Hva du kan gjøre

Siden du har lest helt hit, så håper vi du sitter igjen med noen av de samme tankene som vi har. Vi mener at politikere og medier i Norge i dag presenterer et veldig kortsiktig syn på samfunnet. Vi mener også at man bør gjøre noe med dette nå, slik at vi slipper en økonomisk krise om 15-20 år. Vi har liten tro på tabloidpressen, men vi har stor tro på deg. For å gjøre noe nå trenger vi hjelp fra så mange som mulig. Det er ikke umulig å endre på situasjonen, men det krever litt innsats fra hver enkelt. Det er mange ting du kan gjøre for å hjelpe til:

Vær kritisk

Vær kritisk til hva massemediene påstår. Les mer enn bare overskriften. Skriv gjerne leserinnlegg hvis du ser påstander som er gale eller som bærer preg av kortsiktig tankegang. Sjekk kilder, vær mistenksom til de som påstår ting uten å oppgi kilder. Det samme gjelder for politikere. Send dem et brev og si hva du synes.

Bruk stemmeretten

Stem på noen som tenker langsiktig ved neste stortingsvalg. Les partiprogrammene, se hvem som planlegger mer enn fire år frem i tid. Fremtiden er viktigere enn billigere bensin.

Stem med lommeboka

Mange massemedier bryr seg tydeligvis kun om en ting: Penger. Den mest effektive måten å stoppe korttenkte massemedier på er å slutte å gi dem penger, og å oppfordre alle andre til å gjøre det samme. De forsvarer seg jo med at de bare gir folk det de vil ha, så da bør de legge om kursen hvis folk sier at de vil ha noe annet.

Opplys andre

Når du hører påstander som er feil, så si fra til folk. Opplys dem gjerne om hvordan de selv kan finne ut mer om situasjonen. Teknologiportalen på nett [PO:13] er et greit sted å starte for å finne mer informasjon. Brenn gjerne en kopi av denne CD-en og gi til folk du kjenner. Eller til folk du ikke kjenner, slik som vi gjør.

Opplys deg selv

Søk informasjon selv. Prøv å finne flere uavhengige kilder som omtaler saker du interesserer deg for. Internett er et fantastisk hjelpemiddel for å finne mange forskjellige kilder. Du vil kanskje bli overrasket over hvor misvisende tabloidpressen presenterer sakene sine. Husk at ingen er objektive, alle informasjonskilder er påvirket av interessene til forfatteren.

Referanser

- [PO:1]: Ådne Cappelen, Torbjørn Eika, Per Richard Johansen og Jørn-Arne Jørgensen. Makroøkonomiske konsekvenser av lavere aktivitet i oljevirk-somheten framover.
http://www.ssb.no/emner/00/90/notat_200343/notat_200343.pdf 21.4.2004
- [PO:2]: United Nations Development Programme. Human Development Report 2003.
http://hdr.undp.org/reports/global/2003/pdf/hdr03_complete.pdf 21.4.2004
- [PO:3]: Statistisk Sentralbyrå. Fra industri til olje.
<http://www.ssb.no/norge/sekundaer/main.html> 21.4.2004
- [PO:4]: Finansdepartementet. Statsbudsjettet 2004.
<http://www.statsbudsjettet.dep.no/2004/satsinger.asp?id=27#m> 21.4.2004
- [PO:5]: Dag Kiberg, Kristin Strømsnes, Eirik Vasstrand, Katarina Klarén. De norske valgundersøkelsene 1977, 1981, 1985, 1989, 1993 og 1997 Rapport nr 117 <http://www.nsd.uib.no/data/individ/pdf-filer/rapport117.pdf> 21.4.2004
- [PO:6]: Olle Persson, Terttu Luukkonen og Sasu Hälikkää. A Bibliometric Study of Finish Science. <http://www.vtt.fi/ttr/pdf/wp48.pdf> 21.4.2004
- [PO:7]: Nærings- og Handelsdepartementet. Fra idé til verdi: Regjeringens plan for en helhetlig innovasjonspolitik. <http://odin.dep.no/archive/nhdvedlegg/01/09/fraid001.pdf> 21.4.2004
- [PO:8]: Statistisk Sentralbyrå. Innovasjon i Norsk næringsliv.
<http://www.ssb.no/emner/10/03/innov/> 21.4.2004
- [PO:9]: Forskningsrådet. Totale FoU-utgifter som andel av brutto nasjonalprodukt (BNP) i OECD-landene 1981-2001.
[http://www.forskningsradet.no/bibliotek/statistikk/indikator_2003/tab-
lea.5.3.html](http://www.forskningsradet.no/bibliotek/statistikk/indikator_2003/tab-
lea.5.3.html) 21.4.2004
- [PO:10]: Forskningsrådet. FoU i foretakssektoren i OECD-landene 1981-2001. Prosentandel av totale FoU-utgifter.
[http://www.forskningsradet.no/bibliotek/statistikk/indikator_2003/tab-
lea.5.5.html](http://www.forskningsradet.no/bibliotek/statistikk/indikator_2003/tab-
lea.5.5.html) 21.4.2004
- [PO:11]: OECD. "Education Policy Review - Lifelong Learning in Norway"
<http://www.oecd.org/dataoecd/38/24/1937973.pdf> 21.4.2004
- [PO:12]: Forskningsrådet. Relativ publiseringsaktivitet i utvalgte fagfelt i fire nord-
iske land i perioden 1994-1998.
[http://www.forskningsradet.no/bibliotek/statistikk/indikator_1999/tabeller/
4-1-2.html](http://www.forskningsradet.no/bibliotek/statistikk/indikator_1999/tabeller/
4-1-2.html) 21.4.2004
- [PO:13]: <http://www.etteroljen.no>
- [PO:14]: Teknologirådet <http://www.teknologiradet.no> 21.4.2004